

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

DOMÁCÍ NÁSILÍ NA ŽENÁCH A SENIORECH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor:	Lucie Šebová, DiS.
Katedra:	Sociálně - pedagogická
Vedoucí práce:	PeaDr. Marie Vorlová
Studijní program:	B7508 Sociální práce
Studijní obor:	Pastorační a sociální práce
Přidělovaný titul:	Bc.
Rok odevzdání:	2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Domácí násilí na ženách a seniorech“ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze 1. 5. 2009

Lucie Šebová, Dis.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí v rodině. Jedná se však o jev rozšířený a obtížně odhalitelný. Násilí v rodině je formou, která v sobě obsahuje všechny projevy fyzického, psychického a sexuálního násilí páchaného mezi jednotlivými členy rodiny. Týká se všech rodinných vztahů, tedy mezi dospělými a dětmi, mezi dětmi navzájem, mezi partnery i mezi dospělými a prarodiči.

Bakalářská práce popisuje hlavní znaky, druhy, příznaky a faktory domácího násilí. Dále osvětluje pojmy, jako např. vykázní násilníka, agresor, oběť, senior, násilí v rodině, syndrom týrané ženy, osobnost agresora apod. V neposlední řadě zmiňuje formy pomoci a kontakty, kam je možno se obrátit s prosbou o pomoc a možnosti prevence. Tato práce též mapuje, jakou roli v domácím násilí hraje naše policie.

Annotation

This bachelor thesis deals with domestic violence. This problem is widespread and it is very difficult to detect it. Domestic violence contains all forms of violence including physical, psychical and sexual violence among family members. All of the family relations can contain some form of violence – relations between parents and children, among children themselves, between partners themselves and between adults and grandparents as well.

This bachelor thesis describes general features, kinds, symptoms, and factors of domestic violence. It also explicates specific terms like expulsion of violator, aggressor, victim, senior, family violence, battered woman syndrome, aggressor's personality etc. This thesis mentions how to help violated people and includes contacts, where they can look for help. There are mentioned possibilities of violence prevention in this thesis too. One chapter describes the role of police in domestic violence.

Klíčová slova

- domácí násilí na ženách a seniorech
- domácí násilí
- senior
- oběti násilí
- agresor
- formy pomoci
- intervenční centra
- vykázaní z bytu

Keywords

- Home violence on women and seniors
- home violence
- women
- seniors
- victims of violence
- aggressor
- forms of help
- interventional center
- deportation out of the flat

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní PaedDr. Marii Vorlové, své konzultantce Ing. Lence Frázové a všem, kteří mě po celou dobu mého studia na ETF vzdělávali.

Obsah

Titulní list.....	1
Čestné prohlášení.....	2
Anotace.....	3
Klíčová slova.....	4
Poděkování.....	5
Obsah.....	6
Úvod.....	7
1 PROBLEMATIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	9
1.1 HISTORICKÝ VÝVOJ VZTAHŮ V RODINĚ.....	9
1.2 CO JE DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	10
1.3 HLAVNÍ ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	11
1.4 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	11
1.5 MÝTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	12
1.6 PŘÍZNAKY TÝRÁNÍ.....	13
1.7 DŮSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	14
1.8 OSOBNOST AGRESORA.....	16
1.9 SYNDROM TÝRANÉ ŽENY.....	16
2 RODINA JAKO INSTITUCE S PŘÍTOMNOSTÍ NÁSILÍ.....	19
2.1 FAKTORY MAJÍCÍ VLIV NA VZNIK DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	19
2.2 CHARAKTERISTIKY RODIN, V NICHŽ DOCHÁZÍ K NÁSILÍ.....	22
2.3 VÝVOJ SOCIÁLNĚ–INTERAKČNÍHO SYSTÉMOVÉHO PŘÍSTUPU K DOMÁCÍMU NÁSILÍ.....	24
2.4 VZTAH SPOLEČNOSTI K RODINNÉMU NÁSILÍ.....	25
2.5 DOMÁCÍ NÁSILÍ – INTERAKČNÍ VYSVĚTLENÍ.....	25
3 VIKTIMOLOGIE.....	27
3.1 CO JE VIKTIMOLOGIE.....	27
3.2 ČÍM SE VIKTIMOLOGIE ZABÝVÁ.....	27
3.3 VIKTIMNOST A VIKTIMIZACE.....	28
4 NÁSILÍ PÁCHANÉ NA ŽENÁCH.....	30
4.1 DOMÁCÍ NÁSILÍ A SOCIÁLNÍ OCHRANA ŽEN.....	30
4.2 FORMY POMOCI V PŘÍPÁDECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	32
5 NÁSILÍ PÁCHANÉ NA SENIORECH.....	35
5.1 SPECIFIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ PÁCHANÉHO NA SENIORECH.....	37
5.2 NÁSILÍ NA SENIORECH PÁCHANÉ V DOMÁCÍM PROSTŘEDÍ.....	39
6 ROLE POLICIE ČR V OTÁZKÁCH DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	41
6.1 POLICIE ČR A JEJÍ ÚLOHA PŘI VYKÁZÁNÍ NÁSILNÍKA.....	41
6.2 PŘESTUPKY, TRESTNÉ ČINY, FINANČNÍ POMOC A INTERVENČNÍ CENTRA.....	43
7 PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	48
7.1 MOŽNOSTI PREVENCE.....	48
8 PŘÍBĚH ZE ŽIVOTA.....	51
Závěr.....	54
Literatura.....	56
Příloha A.....	59
Příloha B.....	63

Úvod

Domácí násilí (dále jen DN), jinak řečeno také násilí v rodině, provází lidskou společnost odedávna. Je to problematika, o které se v široké veřejnosti stále nehovoří otevřeně, problematika, která je často „tabu“ právě v postižených rodinách. Jedná se však o jev rozšířený a obtížně odhalitelný, který se negativně dotýká všech členů domácnosti a narušuje jejich zdravý vývoj a integritu. Násilí v rodině je formou, která v sobě obsahuje všechny projevy fyzického, psychického a sexuálního násilí páchaného mezi jednotlivými členy rodiny. Týká se všech rodinných vztahů, tedy mezi dospělými a dětmi, mezi dětmi navzájem, mezi partnery i mezi dospělými a prarodiči.

DN představuje jeden z nejpálčivějších problémů v životě lidí. To je hlavním důvodem, proč chci svou bakalářskou práci věnovat právě této široké problematice. Sama jsem ženou, která doposud žije ve společné domácnosti s rodiči a cítím, že lepší orientací v této oblasti získám přehled a mohu pak pomoci v nelehké situaci dalším osobám. Bude tak snazší vyvarovat se toho, abych se stala i já další obětí DN, případně aby bylo násilí pácháno na mých rodičích.

Ve větší popisné části své práce zmapuji problematiku od historických kořenů přes vysvětlení mnoha pojmů, dále popíši rodinu a rodinné soužití. Ve třetí kapitole popisné části se budu zabývat poměrně mladou vědní disciplínou, kterou je tzv. viktimologie. V praktické části své práce popíši konkrétní případ DN, který jsem konzultacemi se sociálními pracovníky na úřadě jedné pražské městské části získala jako podklad.

Vzhledem k charakteru bakalářské práce a možnostem jejího zpracování bylo nutno seznámit se se značným množstvím dostupné literatury, která se zabývá danou tematikou. Publikace, se kterými jsem se seznámila a přejala některé myšlenky, uvedu v závěru této práce. V neposlední řadě, jako

důležité podklady k této práci, byly rozhovory, které jsem nad problematikou vedla s pracovníky v sociální oblasti na úřadě.

Za cíl své bakalářské práce si pokládám soustředit důležité informace týkající se obou cílových skupin, tedy žen a seniorů, do jednoho celku tak, aby byly přehledné a jednoduše použitelné a tím měly silný preventivní účinek. Tato práce pak může sloužit k posílení informovanosti o tomto velmi vážném problému. Potřebné informace se tak dostanou do povědomí čtenáře a mohou napomoci ke zlepšení tíživé situace obětí.

Mým cílem je zpracovat téma DN týkající se žen a seniorů tak, aby tento materiál mohl být poskytnut níže uvedeným pracovištím, která se s danou problematikou setkávají a dalším, např. sociálním odborům na obecních úřadech.

Cílovými skupinami, které bych ráda touto formou informovala, jsou na jedné straně ti, kteří se s oběťmi DN setkávají či s nimi pracují, jako např. úředníci, lékaři, pečovatelé, sociální pracovníci, právníci a na druhé straně jsou to samotné osoby, které jsou DN přímo ohroženy, jako např. osamělé ženy s dětmi, vdovy, vdovci, senioři, lidé s postižením aj. Níže v textu¹ se hovoří o odlišnostech těchto osob, pro něž se mohou stát potenciálními oběťmi.

Po úspěšné obhajobě svou bakalářskou práci nabídnu v elektronické podobě na sociální odbory úřadů a dalším např. neziskovým organizacím. Několik výtisků nabídnu v ordinacích lékařů, právnickém kancelářím a dalším institucím, které se s danou problematikou mohou setkat.

¹ Pojednání v kapitole 3.3

1 Problematika domácího násilí

Tato kapitola objasní historické prameny soužití rodiny a vysvětlí základní pojmy, které se v práci budou dále vyskytovat. Uvedena zde bude i velice důležitá pasáž, kterou jsou mýty.

1.1 Historický vývoj vztahů v rodině

Vztah mezi mužem a ženou v rodině byl formulován v Novém zákoně², kde žena je podřízena muži a je povinna jej poslouchat. Tento princip vztahu vycházel z patriarchálního uspořádání, kdy hlavní osobou v rodině byl otec.

Později, ve středověku, bylo postavení ženy vůči muži upraveno církevním a občanským právem. Manžel převzal sňatkem poručnictví od otce své ženy včetně práva zabezpečit její další výchovu. K tomu patřily i fyzické tresty. Až později, v novověku, postupně získávaly manželské vztahy partnerský charakter a rozdíl v právech muže a ženy nebyl již tak výrazný.

Též v našich podmínkách byla role otce a manžela postupně oslabována. Partnerské násilí bylo považováno za soukromou věc a zároveň za ojedinelý problém. Až v 60. a 70. letech 20. století feministické hnutí v západní Evropě a v USA přerušilo společenskou toleranci k násilí mužů vůči ženám, které bylo označeno za společenský problém. Postupně se vnímání tohoto nového společenského problému rozšířilo i dále do Evropy.

Obdobně, jako vztah mezi mužem a ženou, i vztah společnosti k seniorům procházel svým vývojem. Tento vztah byl dán názory ve společnosti, které se staly obecně danými zvyklostmi. První zmínku

² Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona* (Pavlův list Efezským 5). Praha, 2001.

o ochraně našich rodičů a prarodičů nalezneme již ve Starém zákoně³ a ta zní: „*Cti svého otce i matku, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, abys byl dlouho živ a dobře se ti vedlo na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh*“. Též v době starých indiánských kmenů, měli starší kmene svou vážnost a úctu. Mladí se nechali jimi vést.

Naproti tomu např. ve staré Spartě se společnost zbavovala starých, slabých a nemocných, což dokazuje to, že historický vývoj neprobíhal vždy jen tím lepším směrem. V současné době je ochrana seniorů zajišťována církevními autoritami a právem (občanským, církevním a trestním).

1.2 Co je domácí násilí

Pojem DN v sobě zahrnuje mnoho podob, které je nezbytné si ujasnit. Vystupují zde osoby na straně oběti, na nichž páchá násilí agresor. V mnoha případech si oběti ani neuvědomují, že něco není v pořádku. DN v rodině a domácnosti zahrnuje špatné zacházení s dětmi, násilí mezi dospělými členy rodiny i špatné zacházení se starými a handicapovanými lidmi. Oběť má obvykle velký strach z agresora a tak domov potom přestává být domovem.

Pro DN je charakteristické, že agresor a oběť jsou na sobě citově, sociálně a ekonomicky závislí. Jedná se o dlouhodobé a opakované týrání, kam patří fyzické či psychické týrání, soustavné ponižování, sexuální zneužívání, vydírání, zastrasování a také vyhrožování. Násilí v rodině je traumatický jev, který má závažné psychické důsledky.

³ Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona (SZ Ex 20,12 a Dt 5,16)*. Praha, 2001.

1.3 Hlavní znaky domácího násilí

DN je dlouhodobým a stále se opakujícím jevem, který se neustále stupňuje. Může začínat urážkami, pokračuje přes psychické týrání a snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. Tyto projevy jdou jednosměrně od agresora vždy k oběti. Nejedná se tedy o vzájemné napadání, hádku, rvačku či spor, ve kterých se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.

Velikým problémem u tohoto druhu násilí je, že se hrubosti a krutosti odehrávají za zavřenými dveřmi bytů, převážně beze svědků a bez důkazů. Velice často se oběť bojí z různých důvodů cokoliv sdělit, protože má strach. Proto je velmi důležité, aby lidé, kterých se to týká, se měli komu svěřit a o své situaci pohovořit. Významnou roli zde sehrává také čas. V mnoha případech už bylo příliš pozdě. Důležité je mít tzv. pomoc na dosah a nezůstat s problémem v osamocení.

1.4 Druhy domácího násilí

Násilí - tento pojem poukazuje na odlišnosti povahy agresivního chování člověka. Jeho podoba je ovlivněna socio-kulturními vlivy a individuálním učením. DN má proto mnoho podob. Lze ho členit na:

- fyzické (např. bití, kopání, údery, facky...),
- psychické (např. vyhrožování, omezování, pronásledování, citové vydírání, šikanování, ponižování a zastrasování),
- sociální (např. snaha oběť izolovat od okolí – rodiny, známých, spolupracovníků,...),
- sexuální (např. znásilnění, nucení k souloži proti vlastní vůli),
- ekonomické (např. zamezení oběti přístupu k penězům – jejím či rodinným),
- kombinace těchto druhů násilí.

1.5 Mýty domácího násilí⁴

V následujících odstavcích budou uvedena rčení, se kterými se často setkáváme a s údivem pozorujeme, jak běžně jsou veřejností přijímána. U každého z nich je uveden komentář k vysvětlení. Níže popsané mýty lze vztáhnout také k problematice DN na seniorech.

„Domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev“.

Opak je však pravdou. DN se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele či oběti.

„Domácí násilí jsou spíše hádky“.

I hádky však mají různou podobu. Pokud se však jedná o záměrnou a opakovanou hádku, jde už o DN. K hádce se obvykle přidá psychický teror, jako např. vyhrožování, ponižování, odpírání potravy či spánku a často také dochází k surovému fyzickému napadání, které končí vážným zraněním s celoživotními následky či dokonce smrtí.

„Příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera“.

Alkoholismus jednoho z partnerů sám o sobě nevyvolává vždy projevy násilí. Proto také nemůže být označován za jeho příčinu. Agresor má potřebu získat moc nad druhým. Alkohol tak může sloužit jako spouštěč anebo následně jako výmluva.

„Za domácí násilí si mohou oběti sami, protože provokují“.

Agresoři se na „vyprovokování“ k násilí vymlouvají často. Důvodem k násilí potom může být cokoli, co není podle jejich představ. K násilnostem v rodině přikročí z důvodu svého pocitu, že si to mohou dovolit a také proto, že chtějí získat nad obětí absolutní moc a kontrolu. Neexistuje však žádná omluva pro fyzické napadení či psychický teror.

⁴ Marrewa, A. *Nenechte si ubližovat*. Praha: Portál, 2002.

„Ženy mají domácí násilí ve vztahu rády“.

Každý člověk je jedinečný. Jsou muži, kteří by v životě neublížili živému tvorů, ať už by se jednalo o zabití vánočního kapra nebo stažení králíka. Jiní si s těmito a dalšími činnostmi poradí po svém, ne však se zálibou v takových činnostech. Vezmou to jako chlapskou práci, ke které se dokáží postavit. A takové jsou i ženy. Ve vztahu známe různé přístupy i praktiky. Je však jisté, že žádná žena netouží po soužití, ve kterém by byla bita, ponižována, psychicky týrána.

„Situace není vážná, jinak by oběť od násilníka odešla“.

Tímto způsobem nelze objektivně hodnotit situaci v rodině. Je mnoho důvodů, proč oběti z domu většinou neodcházejí. Často chtějí zachovat rodinu, jsou citově vázány anebo hledají chyby především v sobě. Proč oběť neodejde je také proto, že má strach.

1.6 Příznaky týrání

Týrané osoby postupně ztrácí životní perspektivy, což vede až k otupělosti. Oběti jsou nepřístupné, nepociťují zlobu, vztek a nemají zájem na vnějším dění. Nejsou schopny se chovat přirozeně v případě, že proti nim někdo uplatní negativní emoce a utíkají před konflikty. Při kontaktu s autoritou jsou extrémně laskavé, vstřícné, neprůbojné a chtějí vyhovět. Takové chování lze vpozorovat při návštěvě u lékaře či v poradně.

Jedním z řady dalších symptomů DN je upadání oběti do stavu bezmoci. Bezmocnost je naučené chování, kdy se oběť naučí, že nemá žádnou kontrolu nad nepříjemnými událostmi a každý pokus o změnu končí prohrou. Tím se oběť stává pasivní, což může vést až k ohrožení života. Osoby, které byly schopny reagovat na násilí hned zpočátku tím, že si kladly podmínky, sankce či hrozbu zveřejnění, jsou schopné účinně reagovat na další násilí a vyhledají pomoc. U pasivních obětí dochází

k dlouhotrvajícímu zneužívání. Více rozhodující je víra ve vlastní možnosti než skutečná schopnost kontroly.

Některé oběti se vyrovnávají s opakovaným a nevypočitatelným násilím ze strany blízkých tím, že jako strategii obrany přijímají sebezničující reakce. Takové reakce nelze vnímat jako patologické. Sebezničující reakce zahrnují zejména tyto jevy⁵:

- popírání viny útočníka (týraný neobviňuje osobu blízkou a připisuje zneužívání vnějším okolnostem, jako je nezaměstnanost, nemoc),
- minimalizace následků (týraný bagatelizuje skutečné následky, např. svá zranění, zlehčuje intenzitu i nebezpečnost útoků, nevnímá vážnost situace),
- popírání viktimizace (týraná oběť důrazně popírá své zneužívání, pro svá zranění udává nepravé důvody),
- odmítání možností záchrany (týraný odmítá pomoc, je pro něj nepoužitelná, patří sem také opakované návraty, neuvažuje o rozvodu).

1.7 Důsledky domácího násilí

Ženy i senioři, kteří jsou oběťmi DN, jsou ve velmi obtížné situaci. V důsledku násilí ztrácejí sebevědomí, narůstá u nich strach a zmatek, jsou bezmocné, mají časté deprese a za svou situaci se stydí. Projevuje se u nich celkové zhoršení zdravotního stavu a narůstá riziko sebevražedného jednání.

Hovoříme-li o problematice špatného zacházení se seniory, je nezbytné předem si stanovit, že špatným zacházením rozumíme také úmyslné neuspokojování nezbytných základních potřeb seniora nebo takové úmyslné jednání, které má za cíl starší osobě psychicky nebo fyzicky

⁵ Zdroj: <http://www.domacinasili.cz>

ublížit. Rovněž tak se v poslední době objevují případy, kdy vlastní vnoučata profitují ekonomicky na svých prarodičích. Získané finanční prostředky však použijí pro svou osobní potřebu, nikoliv pro potřebu osoby, o kterou se údajně starají⁶.

Někteří staří lidé jsou vystaveni napospas násilnému chování ze strany členů rodiny. Takové jednání většinou začíná mírnějšími projevy, omezováním, útlakem, nezabezpečením jeho základních osobních potřeb, jako např. rámus (silná reprodukce hudby, TV programů) nebo slovy "Ty už nic nepotřebuješ, stejně nikam nechodíš. To je pro tebe dobré, to ti bude stačit". Takové chování se může proměnit v přímé násilí. Velkým problémem u starých lidí bývá to, že se stydí, uzavírají se do sebe, bojí se mluvit. Starší lidé jsou také velmi vnímaví k ohrožení, ale i k neštěstí druhých, a proto často trpí přílišným strachem. Díky strachu žijí v sociální izolaci, raději nikam nechodí, nikoho si k sobě nezvou, neprovozují žádné aktivity mimo domov. To ale nikoho neopravňuje k přehlížení starého člověka, protože i on má ve své rodině právo na ochranu, pomoc a pocit bezpečí. Existují důvody, které násilí na seniorech činí obzvláště závažným⁷:

- senior nemá sílu se bránit a neví, na koho se obrátit s žádostí o pomoc,
- pachateli takového násilí jsou často vlastní děti starých lidí,
- senioři mají tendenci násilí zamlčovat a děti si idealizovat,
- o násilí páchaném na starých lidech se často dozvídáme až po smrti takového člověka, kdy lékař najde staré pohmožděniny a stopy po bití.

⁶ Zdroj: http://www.tabor.cz/docstore/addons/domaci-nasili/dom_nasili.htm

⁷ Zdroj: http://www.tabor.cz/docstore/addons/domaci-nasili/dom_nasili.htm

1.8 Osobnost agresora

Osobnost agresora (dále také pachatele či násilníka) hraje klíčovou roli při DN, chování oběti je potom z hlediska iniciace násilí podružné. Nejpravděpodobnější příčinou DN je osobnostní založení násilníka. Je klinicky známou zkušeností, že ti, kteří byli v dětství bití či sexuálně zneužíváni, se v dospělosti stávají agresory a násilníky.

Již výše bylo uvedeno, že alkohol v domácím násilí hraje významnou roli. Je katalyzátorem, nikoli příčinou násilného dění. Někteří násilníci před činem požijí více alkoholu, aby se změkčila jejich odpovědnost za takové jednání.

DN se nevztahuje na ojedinělé roztržky ani na argumentační konflikty, které sklouznou do násilné podoby. DN se míní velmi tvrdá a nezdravá podoba vztahů. Z pohledu oběti jde nejdříve o lidskou důstojnost, pak o osobní bezpečí a nakonec může jít i o život.

1.9 Syndrom týrané ženy

Syndrom týrané ženy je pojem, s nímž se v souvislosti s problematikou DN v odborné literatuře setkáváme nejčastěji, avšak tento ustálený termín lze vztáhnout též i na seniory a na muže v jakémkoliv věku. Pro týrání a zneužívání seniorů se užívá označení - syndrom EAN⁸, který se dá definovat jako syndrom zneužívání a zanedbávání starých lidí.

Dle statistických údajů jsou převážně ve vztazích v rodině zneužívány ženy (kolem 95%). Převažuje názor, že týrání mužů je méně častým jevem.

⁸ Zdroj:

<http://www.agathka.estranky.cz/clanky/seminarni-a-jine-prace/domaci-nasili-na-handicapovanych-osobach>

Muž je týrán ženou většinou v případech, kdy je v seniorském věku a žena je výrazně mladší⁹.

Na počátku vztahu muž svou potřebu neustálého kontrolování ženy zdůvodňuje láskou a chce být své ženě stále na blízku. Musí vždy vědět, kde a s kým byla, protože ji miluje. Později začne muž svou ženu zastrašovat a ponižovat. Poté to většinou přechází ve fyzické násilí. Fyzické násilí bývá spojeno s omezováním sociálních možností ženy, jejich kontaktů s vnějším světem, s omezováním ekonomických možností, včetně omezování možností vlastního výdělku a vynucování sexuálního styku.

Syndrom týrané ženy je definován¹⁰ jako soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí.

„Dle M. A. Douglasové¹¹ lze veškeré symptomy u týraných žen rozčlenit do tří kategorií. Jsou to:

- příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu (PTSP),
- naučená bezmocnost,
- sebezničující reakce“.

Syndrom týrané ženy je odpovědí na periodický a nevypočitatelný výskyt zcela odlišných způsobů chování pachatele. Agresor střídá ve vztahu k ženě slušné zacházení s velmi špatným zacházením. Paradoxně tím dochází k posilování vazby týrané ženy na agresora.

Následně může docházet k manipulaci s realitou. Manipulace znamená, že týraná žena si vytváří svůj vlastní zvláštní svět, ve kterém má i nevysvětlitelné násilí své zdánlivě logické a věcné důvody. Pomocí takové

⁹ Zdroj: http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

¹⁰ Zdroj: http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

¹¹ Zdroj: http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

konstrukce se mění nesnesitelná realita v realitu pro oběť ještě přijatelnou. Takováto životní situace přispívá k úplné degeneraci vlastní povahy a představ o životních cílech. I přes to taková změna reality dodává oběti sílu pro fungování v nezbytných životních rolích (v zaměstnání, vůči dětem, atd.). Dalším aspektem domácího násilí je i sebeobviňování (např. jsem špatnou ženou svému muži). Výše uvedený pojem se objevuje i u obětí kriminálních činů.

2 Rodina jako instituce s přítomností násilí

Tato kapitola pomůže objasnit, proč je rodina institucí náchylnou k násilí, proč jsou rozdíly ve věku a pohlaví zdrojem konfliktů a jaké faktory mohou vést k násilnému jednání v rodině. Dále budou uvedeny rodiny, v nichž k násilí dochází a jaká jsou možná vysvětlení toho, že se agresor chová k člověku, jemu blízkému, násilným způsobem.

2.1 Faktory mající vliv na vznik domácího násilí

Lékaři při řešení konkrétních situací hledají v první řadě odpověď na otázku, proč je dotyčná rodina institucí náchylnou k násilí, co členům rodiny brání v tom, aby se navzájem ctili a dobře se o sebe starali, než aby vzájemné vztahy byly charakterizovány zlobou a zavržením. White (1989). V. Gelles (1987) popsal jedenáct faktorů, na jejichž základě je rodina náchylná k násilí více než k řádné péči. Mezi těmito faktory jsou dle Burgesse (1978) takové, jež dle lékařů představují rozdíl mezi rodinami s násilím „normálním“ a těmi, kde násilí je spojeno se skutečným „týráním a zneužíváním“.¹²

Protože jde o věc nesmírně závažnou, je nutné tyto faktory níže popsat. Získáme tak ucelenější představu o počátcích vzniku a dalšího přetrvávání násilí v rodinách. Vyhodnocení uvedených faktorů se stává v rukou lékařů diagnostickým prostředkem.

Čas - členové rodiny tráví mnoho času společně. Je to mnohem delší doba než čas, kdy komunikují s jinými lidmi. Velmi záleží na tom, jak a kde tráví muži, ženy, děti i prarodiče svůj čas. Platí, že čím více času rodina tráví spolu, tím větší je riziko konfliktů a násilí. Špatné životní

¹² Bentvim, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998.

prostředí, nedostatek prostředků, nezaměstnanost, nevzdělanost, izolace, to vše jsou předpoklady, které ovlivňují chování členů rodiny a jsou podhoubím pro vznik násilí. Rovněž platí, že čím méně prostoru a podnětů mají rodiny k dispozici, tím více času mají na konflikty.

Pestrost činností a zájmů - pro rodiny, v nichž k násilí dochází, je typické nepřiměřené, negativní, nenávistné chování mezi jejími členy. Takové chování je způsobeno postoji a projevy, které se jen velmi málo liší od projevů a postojů jejich protějšků. Psychická zátěž a pracovní vyčerpání členů rodiny mají s takovým chováním souvislost (poskytování péče hyperaktivnímu dítěti, výchova těžce zvládnutelného dospívajícího dítěte, poskytování péče seniorům, opakující se konflikty v zaměstnání atd.).

Intenzita prožívání - ve srovnání s interakcemi mimo rodinu je z hlediska komunikačních modelů vzájemných vztahů, vymezených hranic a afektů, také charakter komunikačních vztahů v rodině svébytný. Jejich intenzita je větší a to i v reakci na verbální útok. Charakteristickými znaky pro rodinu, kde dochází k násilí, jsou vzájemný antagonismus, vyšší stupeň kritičnosti, vyhrožování, křičení. To vše jsou důkazy extrémní intenzity prožívání. Existují i opačné tendence, které je možné brát jako důkazy intenzity prožívání, což je způsob vyhnutí se konfliktu, jehož scénář je předem dán a nevyhnutelně určen.

V rodinách, o kterých mluvíme, chybí pohoda, vstřícnost, přátelská komunikace tedy vše, co dodává rodinnému prostředí přitažlivost. Pokud začne docházet k vynucování realizace takového prostředí, je nesnadné negativní procesy zastavit.

Střetové situace - mnoho rodinných problémů je konfliktních. Přijaté řešení má pak své vítěze a poražené. Jde např. o řešení běžného problému - jaký program v televizi by se měl sledovat (pokud je v rodině k dispozici jen jeden televizor), co koupit k večeři atd.

Rozpory jsou nevyhnutelné jak mezi mladšími a staršími dětmi, tak mezi chlapci a děvčaty, mezi muži a ženami nebo mezi generacemi a souvisí s jejich názory na vhodnost dané volby. Rodiny, v nichž dochází k násilí, nevykazují společenské dovednosti směřující k vyrovnání rozdílných názorů. Při řešení konfliktů dochází k donucování, vnímané prohřešky jsou trestány. Nutně dochází neustále k sílicímu jednání z pozice síly a k ostrým střetům.

Právo ovlivňovat – v rodině je právo ovlivňovat ostatní členy vyhrazeno tomu nejsilnějšímu. To je právo, jehož uplatňování je ze společenského hlediska vhodné (od rodičů společnost očekává, že budou plnit své závazky ve vztahu k dětem a k seniorům). Naproti tomu může jít pouze o omezování druhých, což otevírá pole konfliktů a odporu. Např. prarodič se chce dívat na televizi, kde hrají dokumentární film. Není mu to umožněno.

Rozdíly ve věku a pohlaví - rodina je tvořena členy různého věku a pohlaví se zakořeněnými názory na společenské postavení lidí (věk, pohlaví, uplatňování autority). V dnešní době existuje vysoký počet rodin, kde děti a také rodiče k sobě přicházejí v různých etapách života (např. po rozvodu), mají rozdílnou minulost a odlišné generační postavení. Mezi generacemi v rodině, mužem a ženou, chlapci a dívkami existuje velké nebezpečí konfliktu.

Rodiny, v nichž dochází k násilí jsou charakteristické patriarchálními názory, které ovlivnily dětství jednoho nebo obou rodičů. Ženy, děti a senioři jsou považováni za vhodný objekt násilí a zneužívání. Původní rodina může být místem nácviku násilných interakcí.

Soukromí - jak již bylo výše uvedeno, jsou záležitosti rodiny společensky považovány za zcela soukromou věc. Tím klesá možnost

společenské kontroly dění v rodině na minimum. Celospolečensky přijímaná pravidla pro potrestání mohou být v rodině deformována.

Nedobrovolné členství - společnost přijala názor, že rodina je mnohem důležitější než jednotlivci. Společnost do rodinných vztahů nezasáhne, pokud není vybočení těchto vztahů z normálu do excesu velmi zjevné.

Stres - životní cykly, tedy narození, dospívání, věk dospělosti, odchod na odpočinek a smrt, přispívají k tomu, že rodina je náchylná ke stresu. Takovou náchylnost mohou podporovat další příčiny mající zásadní dopad na život rodiny, jako je nemoc, ztráta zaměstnání atd. Násilné řešení stresu je reakcí na stres, což je typické pro rodiny, v nichž převládá násilí a zneužívání.

Důkladná znalost minulosti - členům rodiny dává intimita a citové prožívání rodinných vztahů celou řadu rolí. Navzájem o sobě vše vědí, znají svá citlivá místa, vědí co má ten druhý rád a co rád nemá, znají jeho lásky a obavy. Takové znalosti mohou udržovat dobré vztahy v rodině nebo mohou být zneužity k útokům na soukromí a vést ke konfliktům. To se děje zvláště v rodinách se sklony k násilí. Představa, že si někdo trest zaslouží, je zdůvodněním nutnosti použít násilí.

2.2 Charakteristiky rodin, v nichž dochází k násilí

Je řada charakteristik, které jsou společné rodinám, v nichž se vyskytuje DN. Odborníci se shodují na několika z nich.

Cykličnost násilí – mezigenerační přenos násilí je považován za důležitý faktor. Násilí prožité v dětství se opakuje o generaci později. Míra následného násilí je přímo úměrná intenzitě a délce týrání. Stává se, že

člověk, který je hrubý ke svému partnerovi, je ještě hrubější ke svým dětem a rodičům. Vysvětlení uvedených jevů jsou zaměřena na jedince.

Pokud je násilník neschopný kontrolovat impulsy k násilnému chování proti ženám, dětem a seniorům a jsou v něm zakořeněny pocity nespokojenosti, hněvu a podrážděnosti, hovoříme o psychopatologickém vysvětlení. To je výsledkem jeho vlastních zkušeností, např. týrání a deprivace, což má negativní vliv na schopnost vytvářet normální vztahy. Uvedení lidé jsou impulzivní, nezralí, se sklony k depresi.

Sociálně–společenská vysvětlení jsou postavena na předpokladu, že lidské chování je nutné studovat v širším kontextu. Společenská a ekonomická deprivace může měnit rizikové jedince v pachatele týrání, kdy násilí je pokusem zvládnout takovou stresující situaci. Odborníci také připouští názor, že se rodič nebo rodiče mohou dopouštět násilí např. proto, že v dětství byli tvrdě trestáni.

Různé výzkumy naznačují, že pozitivní rodičovský přístup souvisí s tím, zda má dotyčný jedinec v dětství možnost navázat nějaký pozitivní vztah (např. tím může být i účast na psychoterapeutickém procesu).¹³

Sociálně-interakční vysvětlení se snaží odpovědět na otázku, proč se někteří jedinci dopouštějí týrání a zneužívání. Jak již bylo zmíněno, charakteristickými faktory jsou nenávistné chování, posilování nevhodného chování, neúčinné tresty a podrážděnost. Týraným jsou připisovány negativní vlastnosti, které vytvářejí domnělé důvody ke vzteku pachatelů. Lze tvrdit, že násilí – fyzické či citové je výsledkem vztahů v rámci systému, v němž není možno násilí nějakým způsobem zbrzdit, nenabízí se žádné jiné řešení. Mozek je zrcadlem vývoje každého jedince a proto zaznamenává také násilí během svého života.

¹³ Bentvim, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998.

2.3 Vývoj sociálně–interakčního systémového přístupu k domácímu násilí

Je všeobecně známou pravdou, že rodina je náchylná ke konfliktům. Jako vhodné oběti násilí jsou ženy a senioři, kteří obviňování a trest dle názoru násilníka zasluhují. Násilí může být využíváno k dosažení určitých cílů, např. získání moci či vlády nad druhým. Slabší členové rodiny mohou být citově týráni, pomlouváni, shazováni, kritizováni.

„Skutečně může porozumět fenoménu násilí ten, který se snaží posuzovat jednotlivce, rodinu a společnost zároveň. Jednotlivec, rodina a společnost jsou základními prvky z nichž každý je sám o sobě systémem“.¹⁴ Zkušenosti společnosti jsou dané na základě postojů, norem, práv a hodnot. Z velké části jsou totožné i v rodině. Rodina je závislá na společenském kontextu i z hlediska vlastního smyslu pro společnost. Jedinci vytvářejí a regulují vztahy a významy v rámci rodiny. Jedinci se přizpůsobují společnosti nebo na ni reagují. Společnost zároveň rozpoznává a přiděluje jedincům hodnoty na základě jejich činnosti a úspěchů.

Společnost je vnímána jako prostředí charakterizované postoji, normami, právy a hodnotami týkajícími se „vhodného“ násilí, protože je prostředím, v němž k násilným činům dochází. Společnost legitimizuje násilí a schvaluje toto násilí jako věc, která má v rodině své místo. Společnost se skládá z jedinců, kteří se buď přizpůsobují postojům týkajících se násilí, nebo vystupují proti nim. Slabost, zranitelnost a závislost jsou hlavními a spojujícími rysy všech druhů rodinného násilí. Např. společnost posuzuje člověka, který napadne svou ženu za něco, co

¹⁴ Bentvim, Arnon. *Týráni a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998.

považuje za omluvitelnou příčinu jinak než ženu, která se mstí – těm je přisuzována vina větší.

2.4 Vztah společnosti k rodinnému násilí

Společenské názory na DN se mění. To se děje dle aktuálních společenských názorů. Obecně převládá názor, že muži se dopouštějí násilí s cílem ovládnout příslušníka rodiny. Ženy přistupují k násilí ve snaze uniknout. Vlastní násilí je si podobné svou formou a nemusí mít pro muže, ženu a pro společnost stejný význam či následky. Proto je třeba definovat násilí jako lidský a zároveň rodový problém.

2.5 Domácí násilí – interakční vysvětlení

Domácí násilí přináší s sebou traumatickou zkušenost pro oběti, které se musí s touto tíživou situací vyrovnávat a jež zanechává závažné důsledky. „Slovo trauma znamená v překladu z řečtiny *probodnout*. V souvislosti s fyzickým poraněním tedy znamená, že bylo porušeno něco dosud nedotčeného. Z toho se i odvozuje pojem traumatu psychického: jde o dění, které je umocněno násilím a přetrhne ochrannou vrstvu obklopující mysl s dlouhodobými následky pro duševní zdraví“.¹⁵ Jestliže se člověk setká s traumatem, ovládne jej pocit bezmocnosti, dochází ke ztrátě sebekontroly, chybí mu obranná schopnost, dostavuje se pocit zranitelnosti a dochází k narušení psychické rovnováhy osobnosti. Oběť již při pomyšlení na traumatickou událost se trápí. Uvedené reakce se pozvolna stávají posttraumatickým stresovým stavem.

Lidé mají tendenci si takové stresové stavy připomínat, a to spontánně kdykoli během zaměstnání, hry či ve snech. Proto se snaží vyhnout všemu, co jim může tyto vzpomínky vyvolat, tedy, místům, lidem a situacím. Další

¹⁵ Bentvim, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998.

obranou je vytvořit si v mysli a paměti díru, tedy traumatizující zážitek z mysli vymazat. Je nutné poznamenat, že silný traumatizující zážitek může mít vliv i na schopnost odpočívat.

Stresy, které vznikají v souvislosti s DN, nejsou následkem jednorázových událostí, nýbrž reakcí na situace, které se opakují a postupem času přibývají. Často jsou spojeny s utajováním, vyhrůžkami a zapíráním. Opakovaný traumatický stres může být spojen s extrémními reakcemi, tedy s těžkými depresemi či sebevraždnými pokusy.

Může dojít k vytvoření mnohočetné osobnosti. Oběti mohou dojít k přesvědčení, že trestání a týrání, které zažívají je přesně to, jak svět s lidmi zachází. Uvedené reakce obsahují to, že oběť si uvědomí svou bezmocnost spojenou s pocitem ztráty soukromí a fyzickou bolestí. Chybí ochrana ze strany prostředí. Jednotlivci si mohou vytvářet vlastní systémy reakcí – střídají pocity bezmocnosti s agresivním chováním.

Pocity ochromení osobnosti jsou spjaty s pohrdáním, obviňováním, pomlouváním a jsou často ve spojení se všemi formami týrání. Jsou provázeny rovněž sebeobviňováním a nesprávným hodnocením sebe sama.

Důsledky mohou mít dopad na formování složek osobnosti a na vytváření vlastností a vztahů. Mohou tedy ovlivnit rodinné prostředí i vztahy.

3 Viktimologie

V této části mé bakalářské práce považuji za důležité vysvětlit, co znamenají pojmy viktimologie, viktimnost a viktimizace, čím se viktimologie zabývá a jaký je rozdíl mezi viktimností a viktimizací. Dále se seznámíme s klasifikací obětí, tzn. dle čeho můžeme oběti členit.

3.1 Co je viktimologie

Viktimologie¹⁶ je poměrně mladá vědní disciplína, která se začala pěstovat v padesátých letech 20. století. Je jednou z částí kriminologie, která se zabývá oběťmi trestných činů. Předmětem viktimologie je osobnost oběti, vztahy pachatel – oběť, role obětí v trestných činech, role obětí při vyšetřování a pomoc obětem.

Viktimologie klade důraz na pomoc oběti, zacházení s obětí a prevenci trestné činnosti. Zkoumá oběť jako osobu, která je původcem tak i nositelem trestného činu.

3.2 Čím se viktimologie zabývá

Viktimologie se zabývá:

- *osobou oběti* (žena, dítě, senior, muž). Objektom násilí se může stát kterákoli žena, dítě, senior.... Nezáleží na věku, vzdělání, kultuře, ekonomickém postavení či stylu života;
- *vztahy mezi obětí a pachatelem*. Vztah mezi obětí a pachatelem může být objektivní nebo subjektivní. Objektivní vztah se vytváří v zaměstnání, ve škole, v sousedství a je nezávislý na oběti

¹⁶ Voňková, J.; Huňková, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004.

a pachateli. Subjektivní vztah se vytváří v případě, existuje-li mezi obětí a pachatelem příbuzenský (bratranec-sestřenice), přátelský (kamarád-kamarádka) či partnerský vztah (druh-družka). Tento subjektivní vztah bývá častým motivem násilí a je základním znakem, jímž se domácí násilí vyznačuje;

- *průběhem viktimizace*. Násilí v rodině se střídá s obdobím klidu a usmíření. Násilník se snaží prosadit svou moc a sílu nad obětí. Těž usiluje o to, aby vztah, kde má přesilu, zachoval a zabránil jeho rozpadu;
- *rolí oběti v trestním řízení*. Trestní řízení je zdlouhavý proces odhalování, vyšetřování, soudního projednávání a je pro oběť velmi náročné. Oběť je též vystavena zvýšenému nebezpečí násilí;
- *pomocí oběti a ochranou před sekundární viktimizací*. Pomoci lze obětem dvěma způsoby, buď skrze právní poradenství a nebo skrze sociálně-psychologickou pomoc, která v sobě zahrnuje např. ubytování v azylových domech pro matky s dětmi, seniory, psychoterapii, finanční pomoc apod. Ochránit oběti před sekundární viktimizací lze ku příkladu tím, že jim budou poskytnuty důležité informace o problematice DN. Na druhé straně, osoby, které s oběťmi DN jednájí (soc. pracovníci, lékaři, policie,...) budou vyškoleni.

3.3 Viktimnost a viktimizace

Viktimnost znamená disponovanost člověka stát se obětí. Jedná se o tzv. potencionální oběti. Potencionální oběti se mohou stát např. lidé, kteří jsou nějak odlišní (vlastnostmi), lidé s určitým způsobem chování nebo lidé vykonávající určitá povolání. Odlišnosti se mohou vyskytovat např. v níže uvedených bodech:

- *profese*, v nichž se člověk s největší pravděpodobností může stát obětí, jsou policisté, taxikáři, úředníci, podnikatelé, ženy se svobodným povoláním a nebo lidé pohybující se v kriminálním prostředí;
- *věková skupina*, která je nejvíce ohrožena, jsou lidé do 30. roku;
- *psychické vlastnosti*, jako jsou agresivita, pasivita a důvěřivost mohou být aspektem pro to, stát se potencionální obětí;
- *příslušnost k národnostním menšinám* též je důvodem k rasově motivovanému násilí;
- *lidé s mentálním postižením* jsou potencionálními oběťmi násilí, protože se nedokáží bránit;
- *pohlaví* - ženy jsou převážně oběťmi násilí;
- *senioři* postupně ztrácejí možnost bránit se.

Viktimizace je proces přeměny potencionální oběti v oběť skutečnou. Tento proces se zabývá tím, jaký podíl měla oběť na své viktimizaci (zda svým chováním oběť vyprovokovala násilníka), zda agresorem byla osoba blízká či jen osoba, kterou oběť zná jen letmo (zda agresorem byl partner oběti nebo někdo ze sousedství), nebo jak vysoký je počet obětí za určité období.¹⁷

Viktimizace je primární, sekundární a terciální. Primární viktimizací se myslí přímá újma způsobená násilníkem. Sekundární viktimizace znamená újma způsobená nevhodným přístupem veřejných institucí (k sekundární viktimizaci dochází např. tehdy, když žena nebo senior jde na policii ohlásit napadení a tam se setkává s nepochopením,...). Terciální viktimizace znamená neschopnost oběti se vyrovnat se svou traumatizující zkušeností.

¹⁷ Voňková, J.; Huňková, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004.

4 Násilí páchané na ženách

V této kapitole se seznámíme s tím, jaké první kroky může žena prožívající domácí týrání podniknout na svou ochranu, jaké jsou možné programy pro oběti DN, na které organizace se může s žádostí o pomoc obrátit a co je vůbec cílem poskytované pomoci.

4.1 Domácí násilí a sociální ochrana žen

Z hlediska ochrany a bezpečí ohrožených osob je nutné zvažovat každé budoucí opatření tak, aby se situace těchto osob ještě nezhoršila. Je třeba klást si otázky, co se stane po odjezdu zasahující policejní hlídky, po odchodu do azylu, po podání trestního oznámení, po podání žádosti o rozvod apod.

Osoby dlouhodobě ohrožované DN potřebují opakovanou podporu a pomoc. Jedná se totiž o násilí ze strany blízkého člověka. Ačkoliv oběť porozumí, že v násilném vztahu nelze žít, musí porozumět i ve svém srdci a přijmout skutečnost, že v životě s násilníkem nelze doufat v bezpečnou budoucnost. Osoba, která je ohrožena dlouhodobě DN ztrácí schopnost situaci řešit, protože násilník ji udržuje ve stavu závislosti (sociální, finanční, psychologické). V důsledku soustavného negativního působení násilníka se dostává do stavu naučené bezmoci, ztrácí odvahu svěřit se někomu blízkému a začíná věřit tomu, že za vzniklou situaci může sama svým jednáním a chováním. Oběť DN nemá odvahu vyhledat odbornou pomoc, protože má strach, že svou situaci ještě zhorší nebo nemá informace, kde odbornou pomoc hledat.

Bohužel motivací k prvnímu kroku je často až okamžik, kdy začíná mít strach o vlastní život nebo strach z toho, že se násilí rozšíří na děti. Nikdy není pozdě začít řešit situaci DN. Každý má přece právo, aby byla

zachována jeho lidská důstojnost a chráněno jeho zdraví a život. Nejen na veřejnosti, ale i v soukromí.

Prvními kroky, které může týraná žena podniknout na svou ochranu, je např. to, že se oběť svěří blízké osobě, které důvěřuje, navštíví psychosociální poradnu pro ženy, policii, sociálního pracovníka či svého odborného lékaře. Další možností jak může oběť posílit svou bezpečnost je tím, že zavolá na některou z linek důvěry.

Kontakt s odborníkem je pro oběť velmi důležitý proto, aby se zamezilo dalšímu násilí bezprostředně ohrožující zdraví či život oběti a dětí, aby se týraná žena začala orientovat ve své situaci a mohla vyhledat kvalifikovanou pomoc, aby si oběť vytvořila bezpečnostní plán pro další postup. Každý takový kontakt zvyšuje šanci na bezpečné vyřešení situace. Čím dříve ohrožená osoba vyhledá pomoc, tím rychleji lze pomoci. Řešení dlouholetého DN vyžaduje velikou trpělivost a ostražitost.

Dojde-li k fyzickému napadení ženy, odborníci doporučují, pokud má žena obavy z pokračování násilí, zavolat policii (158 – tísňové volání). V případě zranění je nutné navštívit lékaře, nechat se od něj ošetřit a požádat jej o potvrzení popisující charakter zranění. Dle okolností se doporučuje podat trestní oznámení na policii.

Dále je nutné kontaktovat oddělení péče o rodinu a dítě na úřadu v místě trvalého bydliště (na úřadu oběť popíše situaci, kterou prožívá a požádá o pomoc při jejím řešení). Dalším možným krokem je pořízení fotodokumentace zranění, rozbitých věcí apod.

Je nutné promyslet ještě další kroky, např. odchod ze společné domácnosti v případě, že by mohlo nadále docházet k násilí a žena by byla ohrožena. V tom případě je nutno zajistit další bydlení (např. u rodičů), prostředky k obživě, zabezpečit děti atd. Pokud není žena v akutním ohrožení života, neměla by ze společné domácnosti odcházet bez dětí. To

by se ženě nemuselo vyplatit a soud by takovou skutečnost mohl brát jako opuštění dětí a ponechání je svému osudu.

Uvedená doporučení jsou standardními kroky ve většině případů. Velmi důležité je připomenout, že každý případ je individuální a vyžaduje při řešení specifické kroky. Žena by měla tyto kroky promyslet v klidu a řešit je ve spolupráci se sociálním pracovníkem.

4.2 Formy pomoci v případech domácího násilí

Ženy, které jsou přímo ohroženy násilníky, by měly využít pomoci, kterou nabízí různé organizace např. Rosa, Bílý kruh bezpečí, Acorus, Profem apod. Tyto organizace jsou schopny poskytnout konkrétní pomoc při řešení tíživé situace žen, které se staly obětí násilí. Bližší popis konkrétních center pomoci je uveden v příloze A. Jde o využití dále uvedených možností:

Krizová telefonní linka - představuje nonstop 24-hodinovou službu, která umožňuje obětem násilí služby využít telefonickou krizovou intervenci nebo získat základní informace o možných formách pomoci.

E-mailové poradenství – představuje anonymní kontakt s možností získat rychle základní informace v písemné podobě.

Kontaktní sociální práce v terénu – představuje kontaktování obětí domácího násilí v místech, kam se obracejí o pomoc, tj. odd. péče o rodinu a dítě, krizová centra apod.

Ambulantní pomoc - představuje pomoc obětem násilí, jejichž situace nevyžaduje ubytování v zařízení, avšak k řešení jejich sociální situace je třeba dalších odborných služeb. Jde o krátkodobou i dlouhodobou systematickou práci s klientkou, případně rodinou, včetně nabídky podpůrných programů.

Krizová pomoc - představuje možnost krátkodobého ubytování na dobu až 5 dní s poskytnutím krizové intervence v bezpečném prostředí. Cílem krizové pomoci je zamezení pokračování násilí, regenerace psychických a fyzických sil a hledání adekvátního řešení ve vyhrocené životní situaci.

Pobytový program - představuje intenzivní práci s oběti násilí i dětmi spojenou s poskytnutím bydlení na dobu maximálně půl roku. Součástí pobytového programu je sociálně právní poradenství, skupinová i individuální psychoterapie, socioterapeutická práce, videotrénink interakcí, pedagogické poradenství, komunitní formy rozhodování, spoluúčast na životě zařízení a další služby.

Následná pomoc - představuje práci s oběti násilí i dětmi po ukončení pobytového či ambulantního programu nebo krizové pomoci. Součástí je následné právní a sociálně právní poradenství, podpůrné programy a následné sociální bydlení na dobu určitou.

Součástí pomoci jsou také specifické a podpůrné programy, které se zaměřují na pomoc dětem žen, které se staly oběťmi násilí a nebo se orientují na pomoc všem obětem násilí.

Specifické programy - jsou určeny pro děti žen, které se staly oběti násilí. Služby zařízení jim pomáhají překonat deficity v sociální oblasti vyvolané přítomností násilí v rodině. Programy obsahují arteterapii, muzikoterapii, interakční skupiny, relaxační masáže a volnočasové aktivity jako dětský klub her, sportovní a rukodělné aktivity, klub Jahoda, výjezdy na koni apod.

Podpůrné programy - představují doplňkové aktivity preventivního charakteru určené pro všechny oběti násilí. Patří sem cvičení, relaxace – autogenní trénink, rukodělné aktivity, tématické skupiny, dámský klub apod.

Velmi významnou roli v oblasti sociální pomoci hraje poradenská činnost, která posléze může vyústit v konkrétní pomoc. Jedná se o bezplatnou službu, která zahrnuje sociálně-psychologicko-právní poradenství. (Bílý kruh bezpečí).

Další centra pomoci jsou krizová centra; poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy; psychoterapeutická centra a psychoterapeutická pracoviště.

Krizové centrum – je to pracoviště, které se zaměřuje na pomoc v naléhavých situacích a má převážně nepřetržitý provoz. Do krizového centra může přijít každý. Není třeba se telefonicky ohlašovat. Součástí služeb centra je v řadě případů linka důvěry. V centru pracují zkušení psychologové, psychiatři, sociální pracovníci a zdravotníci. Personál centra je vyškolen pro práci s lidmi, kteří se ocitli ve vážné životní situaci.¹⁸

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy – uvedená poradna se nachází v každém kraji. Klienti poradny jsou lidé, kteří mají problémy se vztahy v rodině. Na toto pracoviště může klient přijít sám nebo i s příslušníkem rodiny. Též může přijít rodina celá. Termín návštěv je nutné předem dohodnout.

Psychoterapeutická centra a psychoterapeutická pracoviště – takové centrum je možno kontaktovat na doporučení pracovníka linky důvěry nebo krizového centra. Je, ale možné též přijít dle vlastní úvahy. Důvodem k návštěvě je osobní nebo rodinný problém, který přesahuje možnosti klienta vyřešit daný problém sám. Problém je doprovázen pocitem strachu, úzkostmi, smutku, obavami o zdraví, ztrátou smyslu života atd. Pokud se osoba v krizové situaci rozhodne k návštěvě, sejde se zpravidla s psychologem nebo psychiatrem. Klient se snaží přesně popsat situaci a odborník mu v tom pomáhá.

¹⁸ Zdroj: <http://www.domacinasili.cz>

5 Násilí páchané na seniorech

Tato část krátce zmapuje vývoj rodiny a rodinné politiky a porovná společné znaky jak pro ženy tak i pro seniory. Připomene možnosti finanční výpomoci prostřednictvím státní správy, tedy příspěvek na péči a na bydlení. Dále se bude zabývat specifiky DN páchaného na seniorech a jejich sociálně-právní ochranou. Též se bude zabývat tím, kdo se násilí na seniorech převážně dopouští a pro ilustraci zde budou uvedeny jednotlivé příběhy týraných seniorů, které popisuje Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Rodinná politika se u nás začala formovat počátkem 50. let 20. století a byla směřována k plnému socio-ekonomickému zrovnoprávnění v postavení ženy. Byla přijímána opatření k zajištění péče o děti už od nejútlejšího věku, což přineslo rychlý rozpad v té době obvyklého modelu soužití vícegeneračních rodin. Potlačena tak byla důležitá funkce rodiny, která do té doby zajišťovala chod, mnohdy skutečně široké rodiny, výhradně „svépomocí“. Tím vlastně senioři (osoby v domácnosti, v důchodu) ztratili důležitou náplň svého postavení v rodině coby vychovatelé a pečovatelé o děti v rodině.

V tomto období byla realizována přímá i nepřímá podpora rodin ze strany státu a tím byla podlomena přirozená ekonomická, výchovná a sociální funkce rodiny. Tyto funkce rodiny začaly být převážně přesouvány do škol a jiných výchovně-vzdělávacích institucí. Tradiční model soužití vícegeneračních rodin se rozpadal jistě také z toho důvodu, že byla zahájena výstavba nového bydlení, mladé rodiny snadno získaly půjčky a mohly se odstěhovat do svého.

Od počátku 90. let 20. století poklesla výrazně sňatečnost, roste rozvodovost, rodí se více dětí mimo manželství a též dochází k odkládání

narození prvního dítěte do vyššího věku matek. Z toho vyplývá celkově nízká porodnost.

Co tedy mají ženy a senioři společného? Je zřejmé, že dnes jsou ženy a senioři (vynecháme-li děti), jedni z nejzranitelnějších skupin osob ve společnosti, neboť mají shodné znaky, které je oslabují. Jsou to lidé, nad nimiž může leckdo získat nadvládu a ukázat svou moc. Jsou to skupiny oslabené např.: věkem, svým ekonomickým postavením, charakterovými vlastnostmi, ale také znalostmi, schopnostmi a dovednostmi.

S přibývajícím věkem často klesá také ekonomická aktivita osob a zdroje příjmů leckdy „vysychají“. Na tento jev pamatuje sociální politika také v naší zemi. Cíle jsou zaměřené především na negativní důsledky sociálních rizik, ke kterým se bezesporu stáří, nemoc nebo invalidita váží.

Ze systému sociální pomoci je možnost poskytovat tzv. „Příspěvek na péči“¹⁹ podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, s účinností od 1.1. 2007. Ten náleží osobám, které jsou především z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiné osoby, a to v oblasti běžné denní péče o vlastní osobu a v soběstačnosti. Péčí o vlastní osobu se rozumí především takové denní úkony, které se týkají zajištění či přijímání stravy, osobní hygieny, oblékání a pohybu. Soběstačností se rozumí úkony, které umožňují účastnit se sociálního života, tj. např. schopnost komunikovat, nakládat s penězi či předměty osobní potřeby, obstarat si osobní záležitosti, uvařit si, vyprat a uklidit. Příspěvek náleží osobě, o kterou má být pečováno, nikoliv osobě, která péči zajišťuje.

O příspěvek na péči lze požádat na obecním úřadu obce s rozšířenou působností, tzv. obce III. typu, v jejímž spádovém území má žadatel trvalý nebo hlášený pobyt.

¹⁹ Zdroj: <http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/prispevek-na-peci/narok/>

Ze systému státní sociální podpory je možnost poskytnout „Příspěvek na bydlení“²⁰ podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. Je tudíž jedinou dávkou státní sociální podpory, která se neváže na nezaopatřené dítě v rodině, tzn., že ji může žádat i senior. Poskytuje se bez ohledu na to, v jakém bytě oprávněná osoba bydlí, zda jde o byt obecní, družstevní, v soukromém vlastnictví anebo zda jde o byt ve vlastním domě.

Společně posuzovanými osobami pro tuto státní dávku jsou však všechny osoby, které mají v daném bytě hlášen trvalý pobyt, z čehož vyplývá, že se testují příjmy všech těchto osob. Sledovány jsou rovněž náklady, které v souvislosti s bydlením v daném bytě vznikly za sledované období. Žádost si může uplatnit majitel domu, či bytu nebo nájemce též na úřadu obce III. typu v místě trvalého bydliště žadatele.

5.1 Specifika domácího násilí páchaného na seniorech

Pokud jde o DN, jehož oběťmi jsou ženy, odehrává se v souvislosti s manželským nebo partnerským vztahem. Vyřešení problému přináší pro postižené další životní perspektivu.

Jiná je situace u seniorů. Jejich životní síly s postupem času ubývají, což souvisí s pozvolnou ztrátou funkčnosti orgánů a s různými onemocněními. Životní perspektiva seniorů není dobrá. Řečeno básnickým jazykem: „Život není dar, ale půjčka“. DN jsou vystaveni senioři žijící jak ve svém domácím prostředí, tak i v prostředí náhradních domovů (LDN, domovy důchodců a další ústavy). S tím souvisí i fakt, že možné pachatele DN na seniorech představuje větší skupinu lidí. Také formy násilí na seniorech jsou širší.

²⁰ Zdroj: <http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/prispevek-na-bydleni/popis/>

Vyskytují se např. v podobě:

- finanční i majetkové zneužívání (přisvojování si důchodu, skryté a nucené převody majetku),
- manipulace se seniorem (nedůvodné přestěhování seniora do ústavu za účelem dispozice s jeho bytem a majetkem),
- násilné ovlivňování seniora za účelem sepsání nebo změny závěti ve prospěch zájmů násilníka,
- nerespektování majetkových, případně. jiných práv k domu nebo bytu (senior je podrobován diktátu násilníka) atd.

Další, skrytou a velice nebezpečnou, formou DN je zanedbávání a neposkytování péče a pomoci za účelem zhoršení zdravotního stavu nebo smrti seniora. Může jít o poskytování takové „péče“, která uvedený následek vyvolá. Jde např. o neposkytování pomoci, odvratitelný rozvoj imobility, nesprávné podávání léků, odpírání stravy a pití – dehydratace, vystavení chladu apod. Je alarmující, že skutky násilí na seniorech vyjdou najevo pouze v 16% a v 84% takových skutků zůstanou skryty²¹.

Pachatelé zruďných postupů vůči seniorům jsou ve většině případů nepostizitelní. Děje se tak proto, že jejich oběť – senior se nedokáže účinně bránit, kompetentní orgány nepřiznávají jeho slovům váhu a tvrzení násilníka, bez dalšího, přijímají jako nezvratnou pravdu. Senior tedy není při podávání informací brán za hodnověrnou osobu. K tomu přispívá poukaz na jeho věk, na mentální rozrušení až zmatenost, mnohdy pramenící z poznání, že je mu ubližováno těmi, které miluje nebo kterých si váží anebo těmi, na nichž je závislý. Takové poznání může pro seniora znamenat nepředstavitelnou psychickou zátěž²².

²¹ Závěrečná zpráva výzkumného projektu RM 01/15/04 MZV ČR, kdy řešitelem byla Zdravotně- sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

²² Závěrečná zpráva výzkumného projektu RM 01/15/04 MZV ČR, kdy řešitelem byla Zdravotně- sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

5.2 Násilí na seniorech páchané v domácím prostředí

Pachateli takového násilí jsou většinou ti, kteří jsou seniorovi nejbližší, tedy děti a vnoučata. Takovou zátěž se postižený snaží utajit. Zjevné příznaky pak nelze ze strany lékařů, sociálních pracovníků i okolí jako násilí rozpoznat. Pády a poranění ve stáří nejsou ničím výjimečným.

Pro ilustraci si uvedeme výběr z několika kasuistik²³.

- Uživatelka bytu byla omezována v kontaktu s ostatními osobami, rodina matku zamykala doma a nechávala ji samotnou bez možnosti vycházení. Dále jí byl odpojován telefon, docházelo k psychickému vydírání za účelem přepsání nemovitosti, odebrání finanční hotovosti (důchodu a vkladních knížek). Znemožnění kontaktu s vlastní rodinou. V tomto případě bylo podáno trestní oznámení ve věci omezování osobní svobody dle § 231 TZ a vydírání a útisku dle § 235 a 237 téhož zákona. Během vyšetřování týraná osoba zemřela.

- Matka bydlela se synem v domku, který si společně opatřili. Po nějaké době se syn oženil a snacha začala svou tchýni šikanovat – nadávala jí, že smrdí, že chrápe a je to slyšet po celém domě. Paní byla odmítána při zdravotních potížích lékařská péče. Po prodělané mozkové příhodě byla paní umístěna do domova důchodců.

- Stará paní si přišla stěžovat na svou dceru, která jí odebírá celý důchod ihned na poště a ona nemá pak z čeho žít, protože jí nikdo doma neuvaří, dcera peníze propije. Přišla si stěžovat pouze jednou, ale prý se tato situace opakuje pravidelně. Poškozené byla vyplacena jednorázová dávka sociální péče.

²³ Závěrečná zpráva výzkumného projektu RM 01/15/04 MZV ČR, kdy řešitelem byla Zdravotně- sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

- 92 letá paní, o kterou „pečoval“ syn, byla nalezena na slamníku v chlívku, byla tam zamčena, syn jí údajně navštěvoval 1x denně a nosil jí tam jídlo, které jí dával do misky na zem. Paní byla zmatená, při našem příchodu ležela na zemi na slámě vytrhané ze slamníku. Věc byla ohlášena ošetřujícímu lékaři, který okamžitě zařídil převoz do nemocnice. Bylo zahájeno trestní stíhání syna.

Příčiny negativního působení na seniory je třeba hledat v postoji lidí, kteří jsou s nimi ve styku. Pokud jde o násilí v domácím prostředí, lze konstatovat, že na výběr osob poskytujících péči nemá senior žádný vliv (příbuzné si člověk vybírat nemůže). Na tyto lidi působí celkové morální klima ve společnosti, které může být brzdou jejich špatného přístupu a také to, že péče o seniory bude v popředí zájmu společnosti a bude společností náležitě oceňována.

Závěrem je nutné poznamenat, že cesta k zlepšení postavení seniorů vede přes informace o jejich těžkostech. Seniozem se stane každý, i když si tuto pravdu jen málokdo připustí.

Seznam kontaktů, kam se může senior obrátit se žádostí o pomoc, je uveden v příloze B.

6 Role Policie ČR v otázkách domácího násilí

Tato kapitola poskytne informace o kompetencích Policie ČR, o institutu vykázání násilníka a o navazující úloze Intervenčních center.

6.1 Policie ČR a její úloha při vykázání násilníka

Na základě zákona č. 135/2006 Sb., který mění zákon o policii a který začal platit od 1. ledna 2007, může nyní policie řešit případy domácího násilí daleko razantněji než doposud.

Zásah policie proti domácímu násilí představuje první intervenci státu (společnosti) do záležitostí rodiny.²⁴ Zásahem policie není případ domácího násilí již jen věcí rodiny, věc se řeší za účasti státních orgánů. Policie musí zajistit bezpečnost oběti, stíhat pachatele a v plné míře zabezpečit řádné zdokumentování případu.

Policie dostává výše uvedeným zákonem velmi závažné pravomoci vůči občanům. Správné a účelné využívání pravomocí daných zákonem musí být zabezpečeno tím, že oprávnění bude využíváno pouze za situace, kterou zákon předpokládá a rozhodovat budou příslušníci policie, kteří mají zkušenosti s řešením případů domácího násilí. Připomeňme, že v řadě zemí se v policii touto problematikou zabývají speciálně vyškolení specialisté s velkými životními zkušenostmi.

²⁴ Voňková, J.; Huňková, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2003.

Zde je nutné připomenout, že společnost dává policii mimořádné pravomoci rozhodovat o právech a povinnostech občanů.²⁵ Policista činí opatření poté, kdy k násilí za zavřenými dveřmi došlo, kdy chybí jakýkoli důkaz (kromě následků násilí a stavu obydlí). Policisté rozhodují za situace, kdy výpovědi účastníků incidentu jsou diametrálně rozdílné a kdy jejich výpovědi ovlivňují velmi silné emoce, které jsou vyvolány zpravidla hádkou a následným fyzickým střetem. Zájem společnosti na spravedlivém řešení věci proto ustoupí na nějaký čas do pozadí a převládne zájem na okamžitém řešení věci, tedy na zabezpečení ochrany zdraví, života, svobody a lidské důstojnosti. Když orgán policie na základě svých zjištění dojde k názoru, že lze důvodně předpokládat, že došlo k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti, je oprávněn podezřelého takového jednání vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou. Součástí vykázání je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti níž rozhodnutí směřuje. To znamená, že policejní orgán o tomto rozhodnutí sepíše záznam, který dle okolností podepíše vykázaná osoba, popřípadě osoba poškozená, případně i svědek. Vykázaná osoba je povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje.

Písemné vyhotovení rozhodnutí o vykázání musí policista vydat do 24 hodin od okamžiku vstupu do společného obydlí. Vyhotovené rozhodnutí se doručí vykázané osobě a osobě ohrožené. Do 24 hodin od vydání rozhodnutí je nutno opis rozhodnutí doporučit spolu s opisem úředního záznamu o provedení opatření a úkonů příslušnému intervenčnímu centru²⁶.

Tato centra vznikla na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění změn a dodatků - na základě dodatku zákona, který byl

²⁵ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších změn a doplňků.

²⁶ Viz. kapitola 4.2. *Formy pomoci v případech domácího násilí*. Str. 31-34.

vydán pod číslem 29/2007 Sb. Uvedený dodatek zabezpečuje dostupnou, komplexní a koordinovanou péči o oběti násilí. Stal se účinným dne 30. ledna 2007 a navázal na dodatek zákona o Policii ČR č. 283/1991 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků, který nabyl účinnosti v části týkající se řešení domácího násilí dne 1. ledna 2007. V případě, že ve společném obydlí, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje, žije nezletilá osoba, postupuje se stejně a písemnosti se doručí příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jak intervenční centrum, tak i orgán péče o děti se ve věci angažují.

Vykázání, o kterém bylo rozhodnuto policejním orgánem, trvá 10 dnů.²⁷ Tuto dobu nelze zkrátit ani v případě, že s tím souhlasí ohrožená osoba. V případě, že ohrožená osoba podá návrh na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu, prodlužuje se desetidenní lhůta až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

Policista je povinen provést kontrolu do tří dnů od vydání rozhodnutí o vykázání a přesvědčit se, zda rozhodnutí dodržuje vykázaná i ohrožená osoba. O výsledku kontroly sepíše záznam. Policie zpracovává osobní údaje ohrožené osoby, vykázané osoby, případně nezletilé osoby, která ve společném obydlí, na které se vykázání vztahuje, bydlí.

6.2 Přestupky, trestné činy, finanční pomoc a intervenční centra

Většina případů domácího násilí je dle současné praxe posuzována policií jako přestupky. Tyto případy jsou policií postoupeny k vyřízení přestupkovým komisím obecních úřadů v místě, kde k přestupku došlo.

²⁷ § 44 odst. 2 zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších změn a doplňků

Přestupky jsou protiprávními skutky, které se vyznačují nižším stupněm společenské nebezpečnosti.²⁸ Nejčastějšími přestupky při řešení domácího násilí jsou přestupky proti občanskému soužití §49 přestupkového zákona a přestupky proti veřejnému pořádku §47 přestupkového zákona. Skutková podstata přestupku proti občanskému soužití je vymezena takto: *Přestupku proti občanskému soužití se dopustí ten, kdo ...*

- a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vyvolá posměch,
- b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,
- c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním.

Pokud jde o skutkovou podstatu přestupků, v nichž hraje roli domácí násilí, je možné ještě uvést přestupek proti veřejnému pořádku, první tři vymezené skutkové podstaty v § 47 přestupkového zákona²⁹: *Přestupku proti veřejnému pořádku se dopustí ten, kdo ...*

- a) neuposlechne-li výzvy veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci,
- b) poruší noční klid,
- c) vzbudí veřejné pohoršení.

V případě, že pachatel je uznán vinným, dosahuje finanční sankce, jejíž zaplacení je možné uložit částku 3 000,- Kč. Dále lze vedle pokuty uložit napomenutí, zákaz činnosti, propadnutí věci. Lze uložit i ochranné opatření, které má omezující povahu např. zákaz navštěvovat určitá veřejná místa nebo zabránit věci. V případě, že ten, kdo navrhl zahájení přestupkového řízení neuspěje, musí nahradit náklady řízení v částce 500,- Kč.

²⁸ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a doplňků.

²⁹ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Vedle přestupků jsou v rámci DN také páčány činy, které trestní zákon³⁰ upravuje v hlavě páté až osmé. Jedná se např. o tyto trestné činy:

- vzbuzení důvodné obavy dle § 197a,
- vydírání dle § 235,
- týrání svěřené osoby dle § 215,
- útisku dle § 237,
- vraždy dle § 219,
- poruš. domovní svobody § 238,
- ublížení na zdraví dle § 221,
- znásilnění dle § 241,
- úmyslné ublížení na zdraví dle § 221,
- pohlavní zneužívání dle § 242,
- úmyslné způsobení újmy na zdraví dle § 222,
- neoprávněného zásahu do práva,
- omezování osobní svobody dle § 231,
- domu nebo bytu dle § 249a.

Peněžítá pomoc – na základě zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, který ve znění pozdějších změn a doplňků nabyt účinnosti dnem 1.1. 1998, poskytuje stát obětem trestné činnosti peněžitou pomoc. Aby tato pomoc byla poskytnuta, musí být dodrženy dané podmínky:

- obětí je osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví,
- oběť vyslovila souhlas s trestním stíháním pachatele tam, kde to zákon vyžaduje,
- o vině pachatele musí rozhodnout soud odsuzujícím rozsudkem, nebo pachatel musí být zproštěn obžaloby pro nepřičetnost,
- příjemcem žádosti o peněžitou pomoc je ministerstvo spravedlnosti,

³⁰ Trestní zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků.

- žádost je nutno podat do jednoho roku ode dne, kdy se oběť dozvěděla o škodě způsobené trestným činem,
- oběť, které byla peněžitá pomoc poskytnuta je povinna ji do 5 let vrátit, stát se však může vzdát práva na vrácení peněžité pomoci v případě, že oběť je ve špatné finanční situaci (na žádost oběti násilí).

Zákon je pro oběti násilí velmi přínosný.³¹ Podmínky, které pro poskytnutí peněžité pomoci vymezuje, jsou však velmi striktní.

Intervenční centra³² – jedná se o službu sociální prevence, jejímž posláním je poskytnutí pomoci osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osoby blízké nebo osoby, která s nimi žije ve společném obydlí. Cílem služby je ve spolupráci s policií a dalšími subjekty zajistit účinnou pomoc osobám ohroženým DN, v některých případech působit i preventivně nebo alespoň zmírňovat důsledky tohoto společensky nežádoucího jevu.

Pracoviště poskytuje odbornou pomoc ohrožené osobě po vykázání násilné osoby Policií ČR ze společného obydlí, ale také ohrožené osobě, která se na Intervenční centrum obrátí sama bez zásahu Policie. Intervenční centrum zprostředkuje ohrožené osobě odbornou pomoc lékařskou, psychologickou a právní a další navazující služby. Navíc koordinuje spolupráci všech subjektů zainteresovaných v systému pomoci ohroženým osobám. Veškeré služby jsou poskytovány bezplatně, k poskytnutí služby není nutné žádné doporučení, je zaručena mlčenlivost o sdělených informacích a nabídnuta možnost vystupovat anonymně.

³¹ Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších změn a doplňků.

³² Zdroj: <http://www.poradnazlin.cz/ic/index.htm>

Jmenovitě lze výčtem zmínit např. občanské poradny, krizové telefonní linky, azylové domy, úřady státní správy a samosprávy, Bílý kruh bezpečí, Acorus ...aj³³.

³³ Viz. kapitola 4.2. *Formy pomoci v případech domácího násilí*. Str. 31-34.

7 Prevence domácího násilí

Kriminalizovat DN a nebo postupovat jinými prostředky, to jsou otázky, o kterých se vedou odborné diskuze od roku 1993, kdy OSN vydala publikaci „Strategie boje proti domácímu násilí“.³⁴

Názory odborníků se různí. Někteří poukazují na nutnost se v první řadě zaměřit na zachování rodiny a jejího chodu. Nejde o to, potrestat pachatele, ale zabezpečit další funkci rodiny a plnohodnotný a spokojený život všech jejích členů (názor má své hranice).

Domácí násilí je pojem, s nímž se člověk setkává v naší současné společnosti čím dál tím více. Méně často však vnímáme ty konkrétní aktivity nebo alespoň informace vedoucí k prevenci tohoto neblahého jevu. Prevence v souvislosti s DN je snahou předcházet neadekvátnímu počínání agresorů k obětem.

Níže jsou uvedeny osobní názory na možnosti prevence DN.

7.1 Možnosti prevence

Těžiště prevence DN vidím především ve směru výchovy našich nejmenších v rodině. Na rodičích tkví velké břímě zodpovědnosti za své děti a za jejich správné vychování. Rodiče by měli své děti vychovávat k eticky správným hodnotám jako jsou porozumění, slušnost, poctivost a pracovitost. Z praktického hlediska lze usuzovat, že se to dnešním rodinám příliš nedaří. Problémem současné společnosti je velká pracovní vytíženost a velké pracovní nároky kladené na pracující osoby. V důsledku toho rodiče nemohou v dostatečné míře dohlédnout na to, zda jejich děti

³⁴ Voňková, J.; Huňková, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004.

tráví svůj volný čas plnohodnotně a správně. Děti tak hrají počítačové hry plné násilí či sledují obdobné zrudnosti v televizi a to je první a velká chyba, která může vést k tomu, že z těchto dětí pak vyrostou potencionální násilníci.

Další směr by měla prevence DN nabrat do našich škol a měla by se stát součástí výchovně – vzdělávacího programu. Škola je dalším místem, kde děti tráví většinu svého času, a proto je nezbytné, aby učitelé a zároveň i vychovatelé více dbali na jejich upevnování mravních hodnot. Již v mateřských školách by se měly děti učit rozlišovat to, co je správné a co správné není za pomocí např. obrázků, kde by byly vyobrazeny různé modelové situace chování. Na základních a středních školách by měly být způsoby správného chování přímo začleněny do výuky, kde by se děti učily zamýšlet nad konkrétními aspekty chování a jednání.

Dnešní důraz na výchovu a vzdělávání ke slušnosti je brán převážně na lehkou váhu. Bohužel došlo k uvolněnějšímu vnímání hodnotových norem ve společnosti, spíše tím méně kladným směrem. Správná výchova totiž nespočívá pouze v udělování špatných známek, poznámek či v okřikování žáka. Je nutné něco víc. Tím je myšleno, že důležitou roli pro pozitivní utváření osobnosti dětí hraje též osobnost učitele, který si svým kladným přístupem a svou výukou získá přirozený respekt svých žáků a je pro ně dobrým vzorem pro budoucí život. Jelikož období dospívání je velice složitou vývojovou etapou mladých lidí, je pro tyto mladé obzvláště dobrých vzorů zapotřebí, aby se jejich životní kroky ubíraly správnou cestou.

Za další důležitý bod prevence lze považovat větší zpřístupnění a poskytnutí dostatku informací lidem, kteří se mohou stát nebo již jsou oběťmi násilí v rodině. Jednou z možností je, aby příslušné informace byly např. formou letáčků umístěny na strategicky správných místech, to znamená např. v čekárnách u lékařů, na úřadech, v obchodech a všude

jinde, kde se oběti mohou pohybovat. A proč tyto informace takto nabízet ve veřejných prostorech? Důvod je prostý. Agresoři svým obětem, ve většině případů, umožňují přístup na veřejnost jen v omezené míře. A tak právě cesta k lékaři či na úřad může být pro oběť tou jedinou možností, kde získat informace a případnou pomoc.

Další možnou cestou, jak se bránit domácímu násilí, je pomoc církví. Ty mají velký vliv na rodinný život věřících a představují morální autoritu pro většinu společnosti. Jejich vyjádření k problému domácího násilí by tak mělo velký dopad na život v rodinách. Tím, že by se tímto problémem zabývaly, by napomohly vytvořit společenské prostředí, kdy pachatelé domácího násilí by byli všemi odsuzováni a stali se tak odstrašujícími příklady a společensky by byli zatlačeni do izolace. Společenský tlak a veřejné mínění jsou velmi mocné zbraně a jejich dopady jsou daleko tvrdší než dopady, které vyvolá použití trestních norem. Není to vůbec srovnatelné.

Další důležitou myšlenkou na téma prevence DN, tentokráté páchaném na seniorovi, je nutnost dbát na to, aby rodina vytvářela a upevňovala v sobě navzájem kladné hodnoty, jimiž je např. úcta ke starším, vzájemná pomoc v každé situaci, respekt a aby rodina využila každé příležitosti k setkávání se a ke společnému slavení. Tím je potom pravděpodobnější, že přijde-li situace, kdy je potřeba větší péče o seniora, nebude to nepřekonatelným problémem a vyřeší se způsobem důstojným stáří.

Dnešní doba je uspěchaná, často rodinní příslušníci mají málo času a tak vynechávají tuto nezbytnou fázi svého žití – setkávání se a pomáhání si navzájem. Není potom divu, že starý člen rodiny zůstává osamocený a často terčem agresivního jednání osob blízkých, aniž by byl skutečnou příčinou tohoto jednání.

8 Příběh ze života

Na základě spolupráce s pracovníci sociálního odboru byly získány podklady ke konkrétní životní situaci, kde docházelo k DN páchanému na 65leté ženě, která trvale žila v rodinném domě se svým 38letým synem.

Sledované události spadají do období let 2004 až 2007, kdy bylo ukončeno utrpení oběti. V popisované životní situaci budou vystupovat osoby:

- v roli oběti paní Jiřina, která je v důchodu,
- v roli agresora pan Václav, který je bez příjmů, je nezaměstnan.

Spouštěcím mechanismem násilí ze strany agresora byl především alkohol a jeho špatná životní situace. K vyhrocení situace přispěla smrt otce a duševní onemocnění matky.

Paní Jiřina žila se svým synem Václavem v domě, v němž vlastní pouze $\frac{1}{4}$, další $\frac{3}{4}$ domu jsou ve vlastnictví pana Václava. V minulosti paní Jiřina obývala v domě pokoj v přízemí (do srpna 2006) a od března 2007 obývala pokoj v prvním patře.

Konflikty mezi paní Jiřinou a panem Václavem započaly v době, kdy Václav maturoval. V té době, dle sdělení pana Václava, jej matka začala velice znervózňovat a docházelo k častějším neshodám. V téže období začal Václav požívat ve větší míře alkohol, ale fyzicky svou matku zatím nenapadal.

Problémy se začaly zhoršovat po smrti otce, kdy hádky začaly být velmi ostré a časté. V důsledku takto vyostřených vztahů byla paní Jiřina od roku 2000 3x po $\frac{1}{2}$ roce hospitalizována v Psychiatrické léčebně. Dokonce v červnu 2004 se pokusila o sebevraždu. Václav se od smrti svého otce začal cítit pánem domu a paní Jiřina musela dělat vše, co jí přikáže a nesměla nijak odporovat. Stalo se i to, že paní Jiřinu začal škrtit

a nařizovat jí různé věci, které musela splnit (např. musela sedět celou noc u kamen a topit, zatím co Václav ležel v posteli a spal). Mnohokrát pan Václav svou matku vyhnal v zimě z domu jen tak v ponožkách. Někdy byla paní Jiřina dohnána k útěku, kdy ji honil, až měla z něho strach. Též docházelo ze strany pana Václava k vyhrožování, např. že ji zmlátí, zlomí ruku a nebo že jí uřízne obě uši. Ze strachu jít domů se paní Jiřina několikrát uchýlila hledat pomoc u paní ředitelky Domova důchodců, která na jejího syna podala trestní oznámení. To však bylo následně staženo z důvodu, že se syn již polepšil.

V březnu 2005 se Jiřina odstěhovala, ze strachu zůstat sama se svým synem doma kvůli jeho pití, hádkám a napadání, ke svému bratrovi Vojtěchovi, u něhož zůstala do března 2007. Do trvalého bydliště se chodila alespoň 1x týdně podívat, aby synovi donesla něco k jídlu, případně aby mu dala nějaké peníze. V době matčiny nepřítomnosti se Václav hodně spřátelil s bezdomovci a v srpnu 2006 došlo i k tomu, že si pár lidí bez domova nastěhoval k sobě domů. V domě zavládl velký nepořádek. Pan Václav začal rozprodávat matčiny věci, protože neměl peníze na alkohol. Vždy požadoval na paní Jiřině peníze a když mu je nemohla dát, tak ji začal fyzicky napadat a týrat různými způsoby. V lednu 2007 pan Václav opět napadl svou matku tak, že jí točil před obličejem elektrickou šňůrou s objímkou v níž byla žárovka. V únoru 2007 Václav paní Jiřinu uhodil do levého prsu tak silně, až jí prs otekl. V březnu 2007 bubnoval matce pěstmi do hlavy. Jednalo se o hodně ran, které byly rychlé a prudké. Paní Jiřinu z toho bolela hlava, měla závratě a ztrácela stabilitu a proto byla nucena navštívit svou praktickou lékařku MUDr. Volejníkovou.

Paní Jiřina k paní doktorce přišla s tím, že se uhodila do hlavy, ale paní doktorka rozpoznala, že se jedná o útok ze strany syna pacientky, neboť v této věci to bylo opakované ošetření. Proto podala trestní oznámení na policii. Na základě tohoto oznámení byl pan Václav vykázán z bytu Policií

ČR. Po uplynutí desetidenní lhůty se pan Václav vrátil zpět domů. Násilník se opětovně začal dopouštět násilí na své matce, které stále stupňovalo.

V květnu 2007 se paní Jiřina odhodlala počínání svého syna konečně oznámit Policii ČR, která ihned započala s vyšetřováním zjištěné skutečnosti. Při předběžném řízení byly vypracovány znalecké posudky z oblasti zdravotnictví a psychiatrie, též vyslechnuti potřební svědci (sousedí, praktický lékař, bratr paní Jiřiny apod.).

Psychiatrický posudek prokázal, že paní Jiřina trpí duševní poruchou, v jejímž důsledku není schopna hodnotné účasti na trestním řízení. Proto byl ustanoven paní Jiřině státní zástupkyní opatrovník (městská část). V soudním líčení pan Václav byl shledán vinným tím, že se dopustil trestného činu proti rodině a mládeži³⁵. Vzhledem k tomu, že pan Václav projevil souhlas s protialkoholní léčbou, byl mu uložen alternativní trest spočívající v tom, že s okamžitou platností nastoupí protialkoholní léčbu v Psychiatrické léčebně Bohnice, kam byl ihned po soudním přelíčení dopraven policejním doprovodem.

Z výše uvedeného životního příběhu jsou zřejmé znaky a projevy DN, které byly popsány v teoretické části této bakalářské práce. Můžeme zde poukázat na výraznou podobnost teoretických znaků DN s praxí, kterými jsou:

- skrytý začátek,
- cykličnost násilí, tzn. střídání fází klidu- násilí-udobřování,
- stupňování intenzity násilí, často spějící k pokusu o sebevraždu,
- strach oběti vyhledat pomoc,
- skrývání projevů a následků násilí,
- řešení situace Policií ČR, vykázání násilníka z bytu, soudní řízení.

³⁵ § 215a odst. 1,2 písm. b) trestního zákona

Závěr

V této práci jsem se snažila přiblížit problematiku domácího násilí při řešení těchto otázek respektive okruhů: Co je domácí násilí?; Jaké jsou jeho znaky, druhy, příznaky a důsledky?. Snažila jsem se rozebrat rodinu jako instituci, kde se vyskytuje násilí a jaké jsou možné důvody vzniku násilí v rodině. Dále jsem se zabývala relativně mladou vědou s názvem viktimologie (zabývá se oběťmi násilí). Poté jsem pokračovala tématem o sociální ochraně žen, formách pomoci a organizacemi, které pomoc poskytují (Bílý kruh bezpečí, Acorus, ROSA, proFem). Uvedla jsem jak tyto organizace pomáhají obětem domácího násilí, případně jak mohou pomoci osoby žijící „v sousedství“. Předmětem dalšího pojednání v této práci je násilí páchané na seniorech. Dále jsem se zabývala právní problematikou řešení domácího násilí, to je právem policejním, přestupkovým a trestním, včetně možné peněžité pomoci obětem.

Mám za to, že tato práce, která se zabývá problematikou domácího násilí na ženách a seniorech, uvádí možnosti pomoci týraným ze strany společnosti. Práce má zásadní cíl, a to seznámit čtenáře s problematikou násilí a s možností vyřešit tento jev.

V závěru řeší tato práce otázku kriminalizovat či nekriminalizovat domácí násilí. Dle mého názoru nelze na danou otázku jednoznačně odpovědět. Na tuto otázku lze odpovědně odpovědět pouze při řešení toho kterého konkrétního případu.

Vím, že dvě slůvka – domácí násilí představují pro některé jedince bolest, slzy, zranění a někdy i smrt. Proto bych si přála, aby tento problém byl řešen nikoli zákony a nařízeními, ale pomocí společenského vědomí, které násilí zatlačí za hranice života slušných lidí.

Je nutné tedy poznamenat, že na řešení této problematiky jak u žen tak i u seniorů, mají nesmírný vliv morální normy uznávané společností. Z vlastního pozorování jsem došla k závěru, že morálka ve společnosti se vyvíjí pomalu, ale k lepšímu.

Literatura

Monografie

ARENĐTOVÁ, H. *O násilí*. 2. vyd. Praha: Oikoymenh, 2004.

BENEDICT, H. *To není vaše vina*. ONE WOMAN PRESS, 2003.
ISBN 80-86356-17-5.

BENTOWIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, 1.vydání. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-629-3.

BIBLE. *Písmo svaté Starého a Nového zákona* (Pavlův list Efezským 5). Český ekumenický překlad, 8. vydání. Praha, 2001.

BIBLE. *Písmo svaté Starého a Nového zákona* (SZ Ex. 20,12 a Dt. 5,16). Český ekumenický překlad, 8. vydání. Praha, 2001.

ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*, 1.vydání. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8.

DENTENAROVÁ, Ch.; KRANZOVÁ, R. *O hněvu*. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-172-7.

GJURIČOVÁ, Š.; KOCOURKOVÁ, J.; KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*, 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.

HIRIGOYEN, M.F. *Psychické násilí v rodině a zaměstnání*, 1. vydání. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0994-9.

KOUBOVÁ, E.; VITOUŠOVÁ, P. *Násilí v rodině*, 1. vydání. Praha: Bílý kruh bezpečí.

MARREWA, A. *Nenechte si ubližovat*, 1.vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-510-5.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MUFSONOVÁ, S.; KRANZOVA, R. *O týrání a zneužívání*. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-194-8.

VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2003. ISBN 80-239-2106-1.

Články a informační brožury

Informační publikace: *Stop násilí na seniorech*. Občanské sdružení Život 90, 2006.

Informační publikace: *Vaše právo!* Praha: proFem, 2005.

Mladá fronta dnes na str. A5 dne 19.dubna 2007.

MUDr. Tamara Tošnerová. *Špatné zacházení se seniory a násilí v rodině*. Občanské sdružení Život 90, 2006

Prof. Dunovský, doc. Kovařík a kol.. *Popis jednotlivých forem domácího násilí, analýza jejich příčin, prevence*.

Zákony

Trestní zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zákon č. 273/2008 Sb., o policii ČR, ve znění pozdějších změn a doplňků.

Elektronické dokumenty

Zdroj: www.domacinasili.cz

Zdroj: http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

Zdroj: <http://www.poradnazlin.cz/ic/index.htm>

Zdroj: <http://www.finance.cz/socialni-podpora/informace/prispevek-na-peci/narok/>

Zdroj: <http://www.agathka.estranky.cz/clanky/seminarni-a-jine-prace/domaci-nasili-na-handicapovanych-osobach>

Zdroj: http://www.tabor.cz/docstore/addons/domaci-nasili/dom_nasili.htm

Příloha A

Bližší popis konkrétních center pomoci

Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí poskytuje bezplatné, odborné a diskrétní služby obětem a svědkům trestné činnosti prostřednictvím šesti poraden, ve kterých pracují bez nároku na odměnu zejména právníci, psychologové, sociální pracovníci a lékaři. Poradci poskytují obětem především právní informace, praktické rady a psychologickou podporu. Ve velmi závažných případech spojených s násilným trestným činem doprovázejí oběti případně pozůstalé k soudu, navštíví zraněné oběti v nemocnici a zprostředkují jim další potřebné služby. Všichni poradci absolvují povinný čtyřstupňový speciální výcvik Bílého kruhu bezpečí. Zařízení, typu jako je Bílý kruh bezpečí, nabízí obětem trestných činů čas na rozhovor, právní informace, setkání s psychologem, praktické rady a pomoc, morální a emocionální podporu, návrat sebevědomí, rady, jak získat odškodnění a peněžitou pomoc státu.

V poradnách v Praze, Brně, Olomouci, Ostravě, Pardubicích a Plzni je obětem poskytována služba, která přispívá k rychlému vzpamatování se obětí z následků trestného činu a mimo jiné i k posílení jejich pozice při jednání s úřady. Poradci pomáhají obětem zotavit se ze stresu vyvolaného násilím, poskytují jim praktické rady a užitečné informace. Často obětem na místě zprostředkují kontakt na další odborníky nebo služby. O poradnách se oběti a jejich rodiny nejčastěji dozvídají ze sdělovacích prostředků, z tiskovin sdružení, od Policie ČR, na linkách důvěry, v krizových centrech a na úřadech státní správy a samosprávy.

V poradnách zaznamenávají poradci velmi rozdílné reakce obětí na násilí v rodině, shodují se však v tom, že nejzávažnější traumata prožívají

oběti po útoku pachatele na jejich tělesnou integritu (ublížení na zdraví a další formy domácího násilí).

Acorus

Je psychosociální centrum, které poskytuje pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem. Cílem psychosociálního centra je stabilní poskytování kvalitní a včasné pomoci obětem domácího násilí a jejich dětem, které se v důsledku násilí ocitly bez domova. Dalším posláním Acorusu je rozšiřovat a prohlubovat odbornou i veřejnou informovanost o problematice domácího násilí, podporovat a rozšiřovat prevenci životních krizí žen, podporovat výzkum a vzdělávání v této problematice. Toto centrum má různé formy programů jako např. pobytový program, pomoc v krizi, ambulantní program, telefonická info-linka.

Občanské sdružení ROSA

Je centrum pro týrané a osamělé ženy poskytuje pomoc ženám, obětem domácího násilí od roku 1993. Sdružení Rosa provedlo dvě sociologické sondy na jejichž základě bylo prokázáno, že v naší republice násilí existuje, ale vyskytuje se v alarmujícím množství. Výsledky sond zveřejnila Rosa v publikacích „Neúplná rodina na sídlišti“ a „Dneska tě ještě nezabiju“. Na základě těchto publikací se Rosa začala obracet na orgány státní správy s návrhy na změnu zákonů. Speciálně navrhla změnu § 163a trestního zákona. Rosa poskytuje psychosociální a právní poradenství ženám, které jsou oběťmi domácího násilí. Cílem je každé ženě poskytnout komplexní odborné poradenství, které je bezplatné (psychologicko-socioterapeuticko – právní poradenství).

Rosa od roku 2001 získala podporu EU na provoz linky právní pomoci ženám – obětem domácího násilí (každou středu na tel. čísle: 224 910 774),

a na provoz Fondu právní pomoci ženám – obětem násilí, který je určený na úhradu advokátního zastoupení.

Další aktivitou je od roku 2002 sociálně-právní školení pro sociální pracovnice a pracovníky. Rovněž za pomoci EU postupně vzniká Právní poradenské centrum pro ženy – oběti násilí. Toto poradenské centrum má pobočky v Praze, Brně a Mostu.

Konzultační středisko proFem³⁶

Je obecně prospěšná společnost, která se již od roku 1993 zaměřuje na poskytování poradenských služeb a konzultací ženám, které se staly oběťmi domácího násilí. V oblasti ženských lidských práv a násilí na ženách se věnuje vydávání publikací a bezplatnému právnímu poradenství obětem domácího násilí. Právní poradna je v provozu na čísle 224 910 744.

Cílem služeb poskytovaných obětem domácího násilí je zamezit dalšímu pokračování násilí na ženě a dalších členech rodiny, zklidnit nepříznivou situaci, jíž žena prochází. Dalším významným cílem je ženu dostatečně informovat o jejích právech, napomoci ženě zvýšit její sebevědomí, vytrhnout ji ze sociální izolace, posílit její schopnost řešit svou situaci apod.

Jak pomoci osobě v sousedství , která je obětí DN

Vzhledem k tomu, že domácí násilí je jev, který je velmi těžko odhalitelný, protože se odehrává za dveřmi domácnosti, není snadné pro okolí rozpoznat, že se v rodině „mého souseda“ dějí nepěkné věci. Proto není snadné, aby oběť našla podporu zvenčí, nikdo o jejím utrpení neví. Rozhodnutí musí učinit sama.

³⁶ Informační publikace: *Vaše právo!* Praha: proFem. 2005

Zasahovat do věci domácího násilí není snadné. Při zveřejnění zpravidla dochází ke zhoršení situace a nastolení dalších problémů. Oběť by měla své předsevzetí – zbavit se domácího násilí dovést až do konce. K tomu jsou jí nápomocny osoby žijící v její blízkosti, jímž důvěřuje.

Osobu, která se setkává s domácím násilím je třeba ovlivnit tak, aby připustila, že je obětí, připustila, že za situaci nenese vinu. To následně povede k vyhledání konkrétní pomoci a podpory.

Dle doporučení odborníků si má oběť násilí připomínat, že se bojí o své bezpečí, o zdraví a život svých dětí, že se násilí zhoršuje, že je třeba odhodlat se k prvnímu konkrétnímu kroku a že jako svobodný člověk si zaslouží lepší život.

Příloha B

Seznam kontaktů užitečných pro seniory

- Policie ČR	158
- Městská policie	156
- Záchraná služba	155
- Dona	251 511 313
- Senior telefon	800 157 157
- Riaps	222 580 697
- Centrum kriz. Intervence	284 200 007
- Speciálně poradenská centra:	
Život 90	222 333 500
SOS centrum Diakonie ČCE	222 514 040
Česká alzheimerov. společ.	283 880 346